

PRAHA A ČESKÉ ZEMĚ V DOBĚ RUDOLFA II.

Mgr. Jiří Mihola, Ph.D.

Katedra historie

Pedagogická fakulta MU

E-mail: jiri.mihola@seznam.cz;

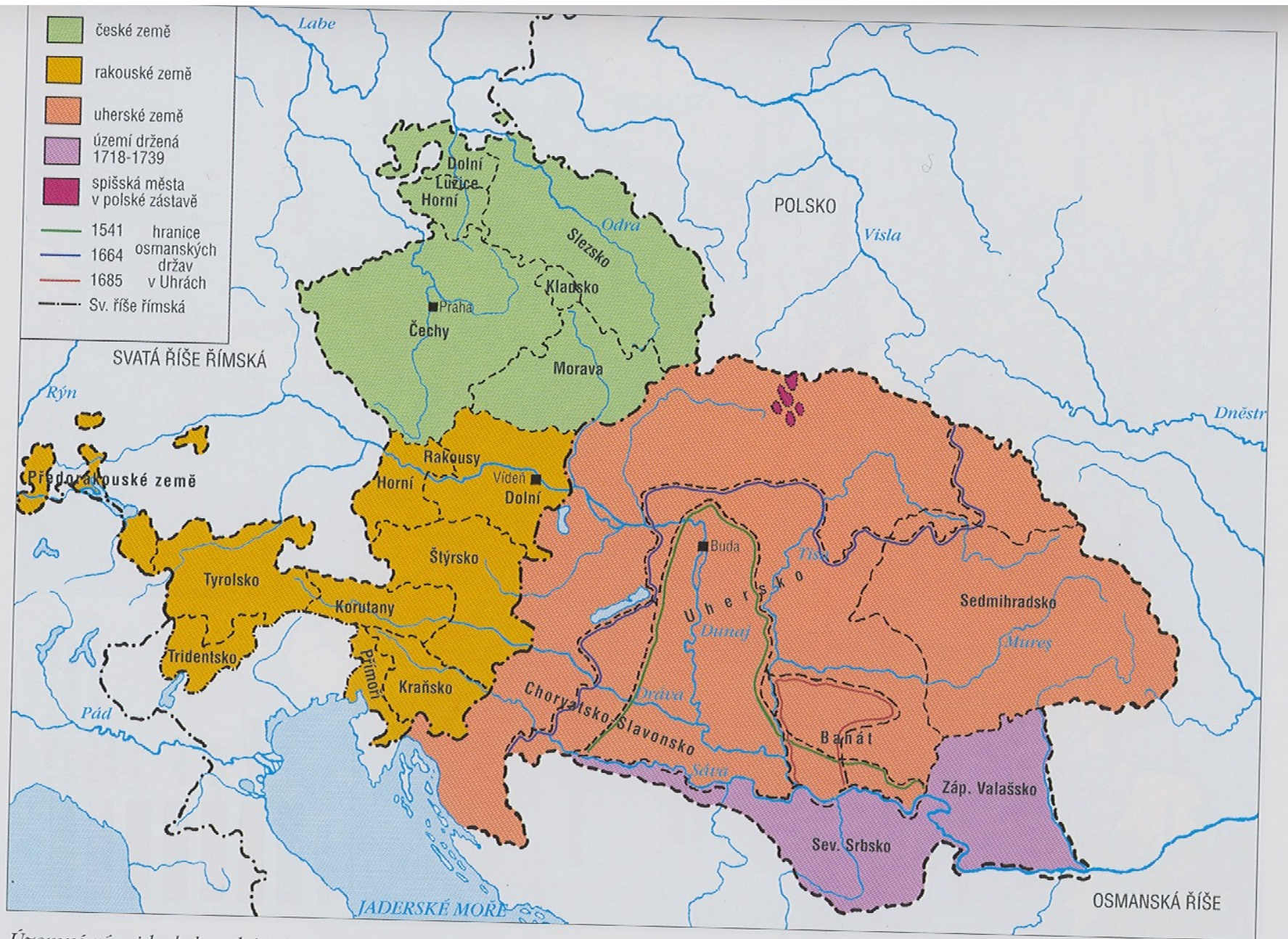
Tel: 604432201

Základní chronologie

- 1526 – **Ludvík Jagellonský poražen** tureckou přesilou **u Moháče**, nástup katolických Habsburků na český trůn (Ferdinand I.), české země součástí mnohonárodnostní habsburské monarchie
- 1547 – stavovská vzpoura v Čechách proti Ferdinandovi, její porážka posílila panovnickou moc
- 1556 – do Prahy uvedeno Tovaryšstvo Ježíšovo (**jezuité**)
- 1575 – nekatolická šlechta předložila Maxmiliánu II. tzv. **českou konfesi** (vyznání)
- 1576 – **nástup Rudolfa II.**, podpora vědy a kultury,
- od r. 1583 panovnický dvůr v Praze
- 1609 – čeští stavové si na Rudolfovi vynutili vydání **Majestátu na náboženskou svobodu**
- 1611 – českým králem **Matyáš**, růst napětí mezi katolíky a nekatolíky, porušování Majestátu
- 1618 – **defenestrace** katolických místodržících z Pražského hradu, **počátek českého stavovského povstání**, resp. Třicetileté války
- 1619 – 1637 – monarchii vládne císař **Ferdinand II. Štýrský**
- 1619 – zvolili čeští stavové králem kalvinistu **Fridricha Falckého** (zimní král)
- 1620 – **nekatoličtí stavové poraženi na Bílé hoře** císařskou armádou
- 1621 – **staroměstská exekuce**, poprava 27 předáků stavovského povstání, následují rozsáhlé konfiskace majetku a rekatolizace

Ferdinand I. Habsburský

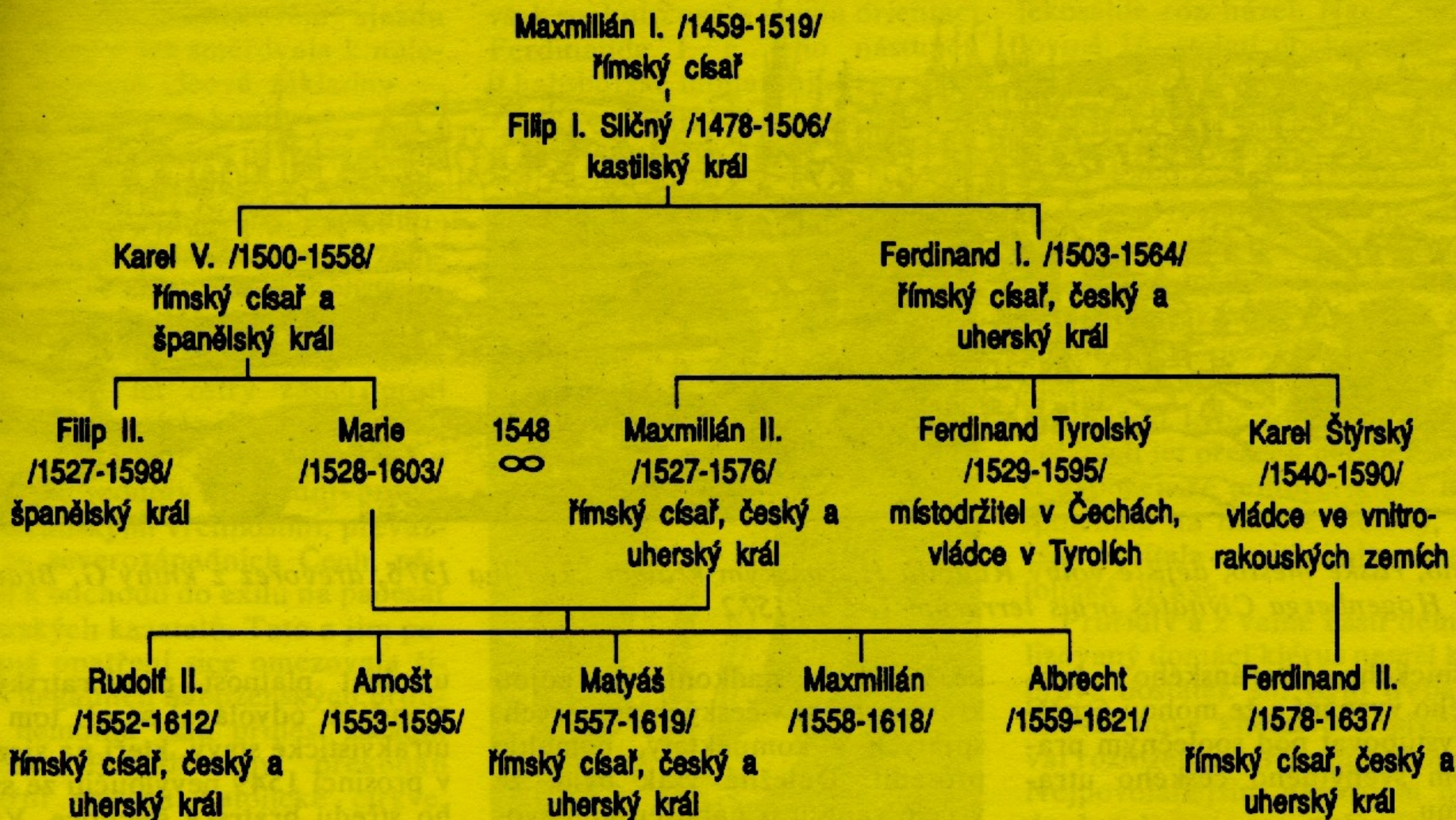

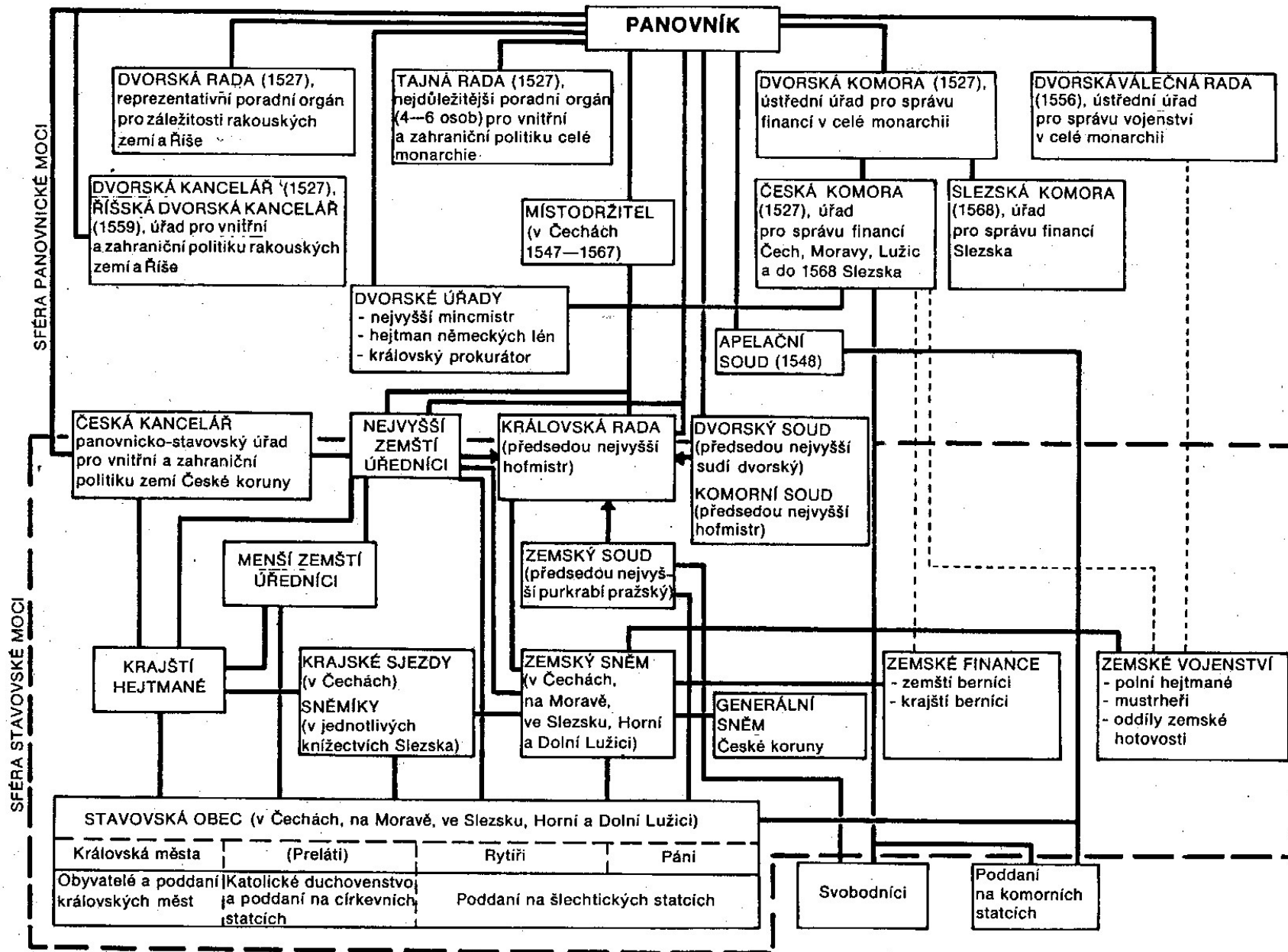

Územní vývoj habsburské monarchie v letech 1526–1740

Habsburkové ve druhé polovině 16. století

(zjednodušená genealogická tabulka)

Zasedání většího zemského soudu 1593

Nejstarší pohled na Prahu – kronika Hartman Schedel, 1493

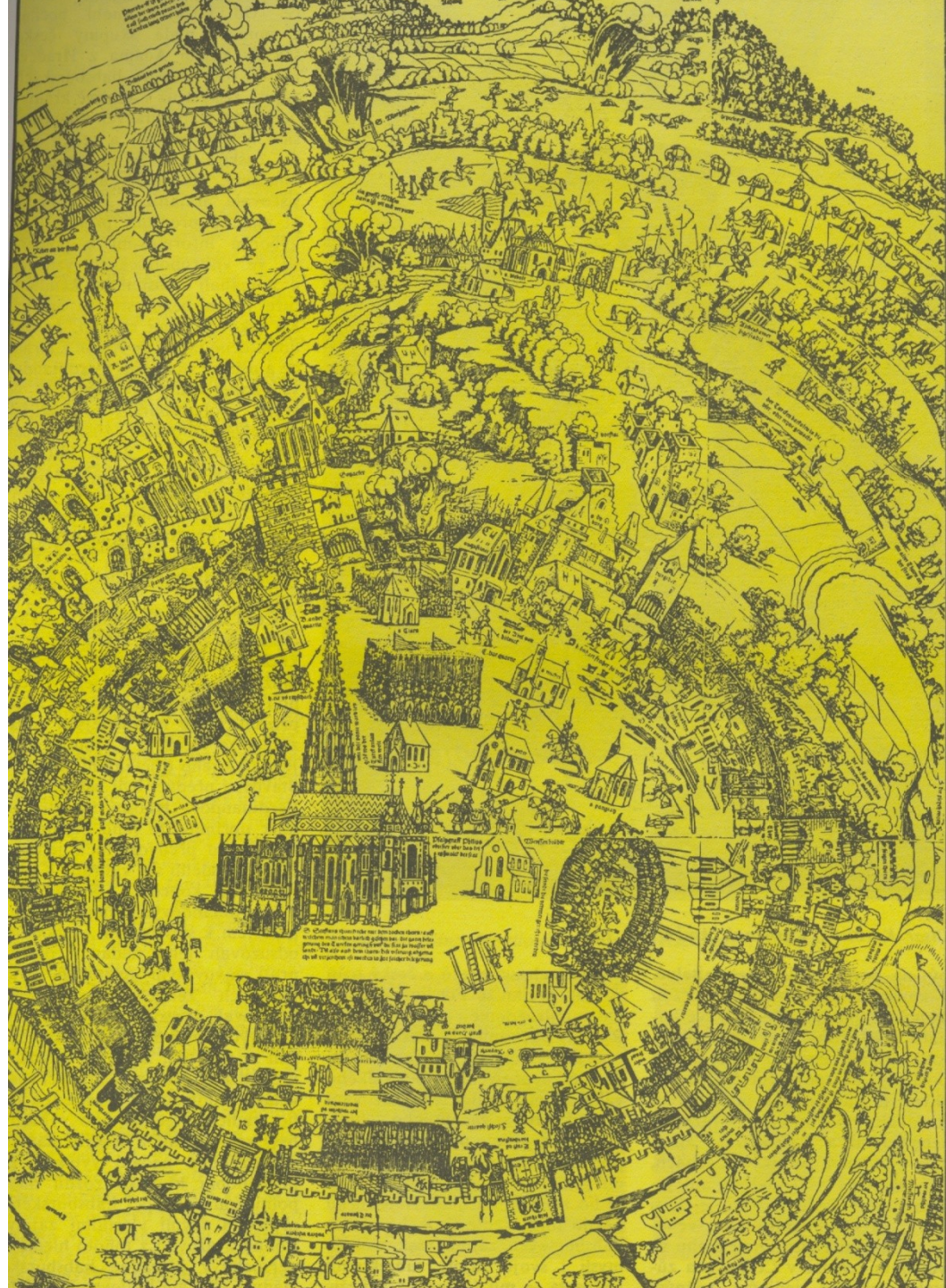
Panoráma Prahy 1595 (Joris Hoefnagel)

HRONSKÝ BEŇADIK – opevněný klášter, vpravo Banská Štiavnica – obranná věž

OBLÉHÁNÍ VÍDNĚ TURKY 1529

Maxmilián II.

Obr. 11
Maxmilián II. se svou rodinou, portrét od Giuseppe Arcimbolda z konce roku 1553

KONFESE

KONFESE — vyznání víry, stručný souhrn základních věroučných tezí

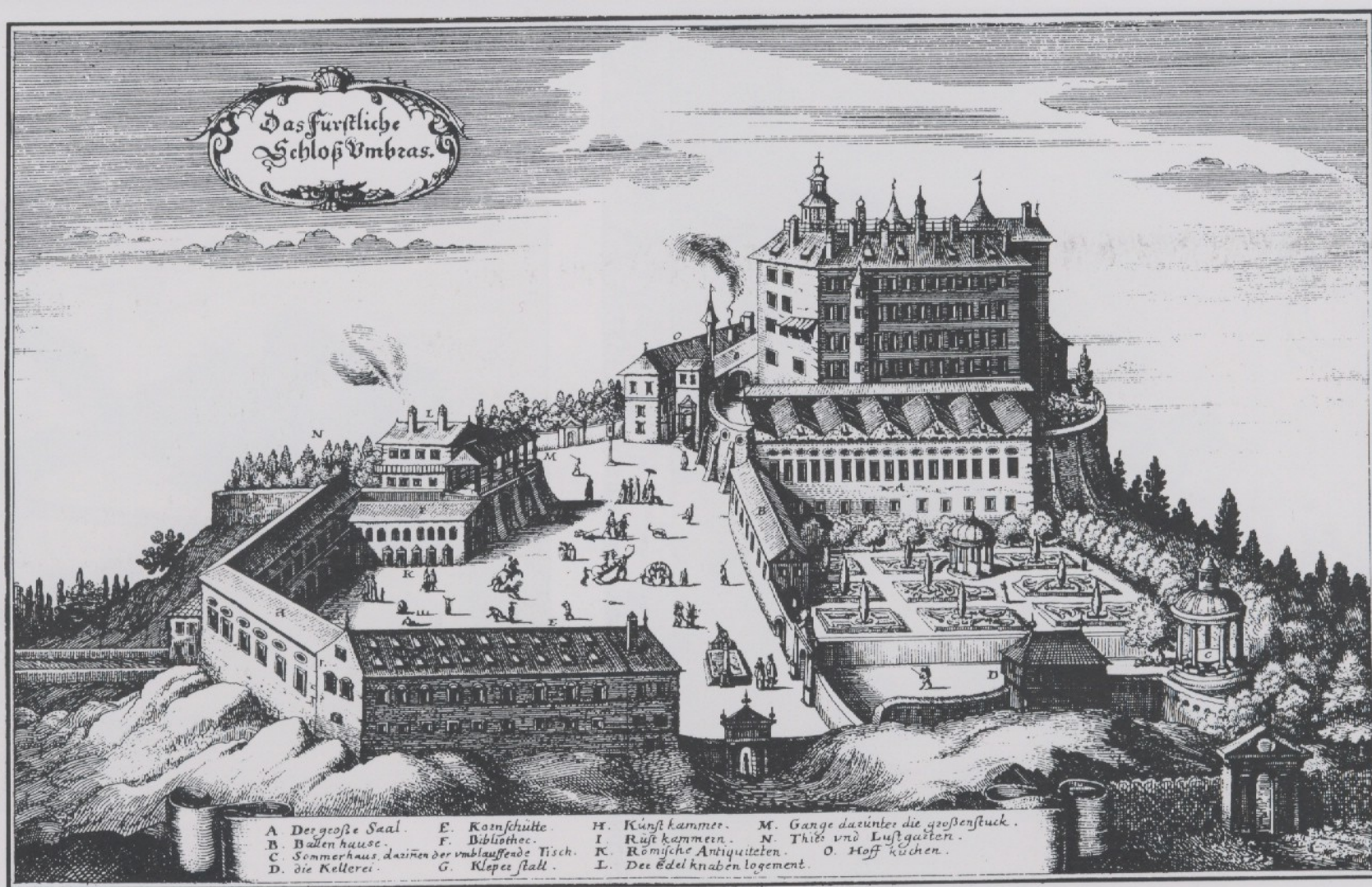
AUGSBURSKÁ KONFESE (AUGUSTANA) — vyznání víry luteránů z roku 1530

BRATRSKÁ KONFESE — vyznání víry jednoty bratrské, zformulované roku 1535 a definitivně upravené J. A. Komenským v amsterodamském vydání z roku 1662

ČESKÁ KONFESE — vyznání víry novoutrakvistů, přijaté českými stavy roku 1575 (se souhlasem volně přidružených stavů z jednoty bratrské)

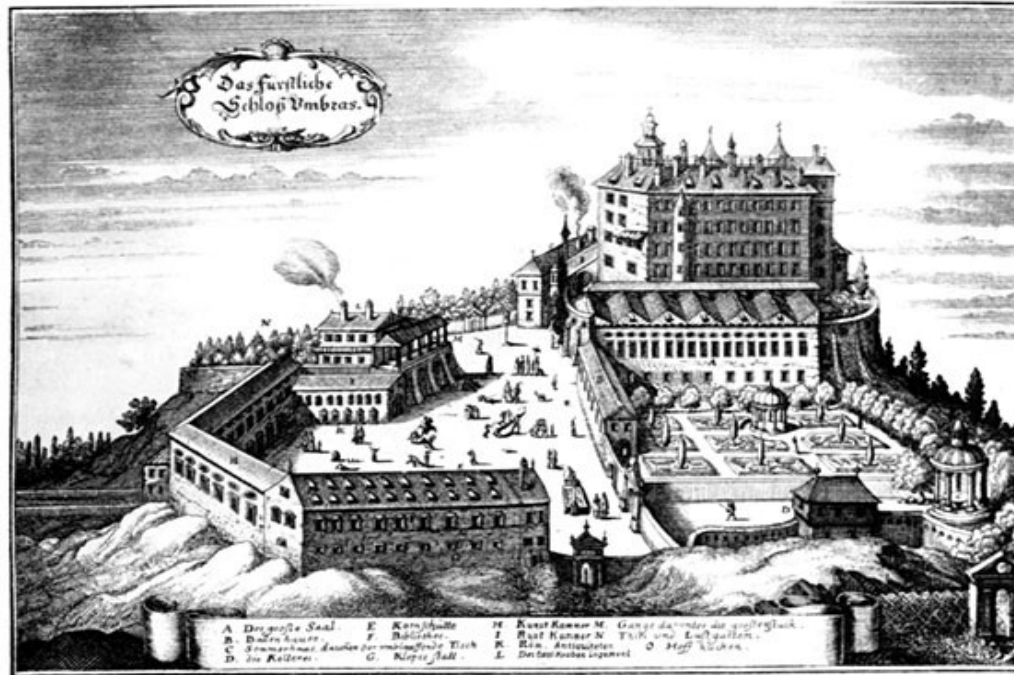
HELVETSKÁ KONFESE — vyznání víry kalvinistů, s konečnou platností vyjádřené roku 1562 a vydané 1566

Zámek AMBRAS - Tyrolsko

Obr. 35

Ambras – arcikníže Ferdinand převedl počátkem roku 1564 sídlo do formálního držení Filipiny Welservé a podnikl rozsáhlé

AMBRAS

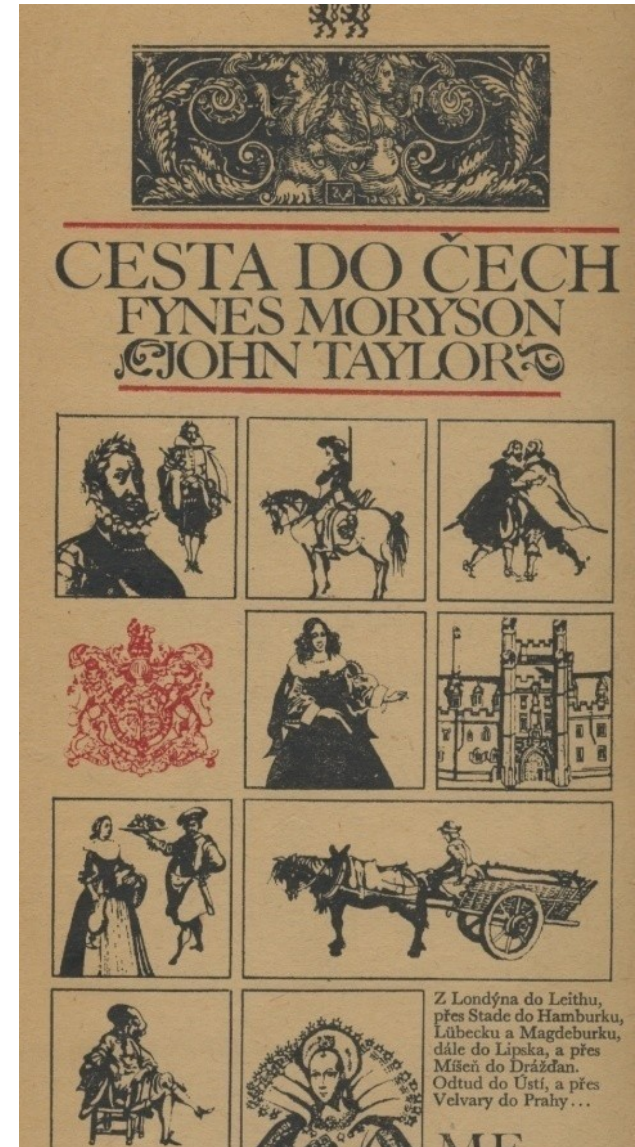
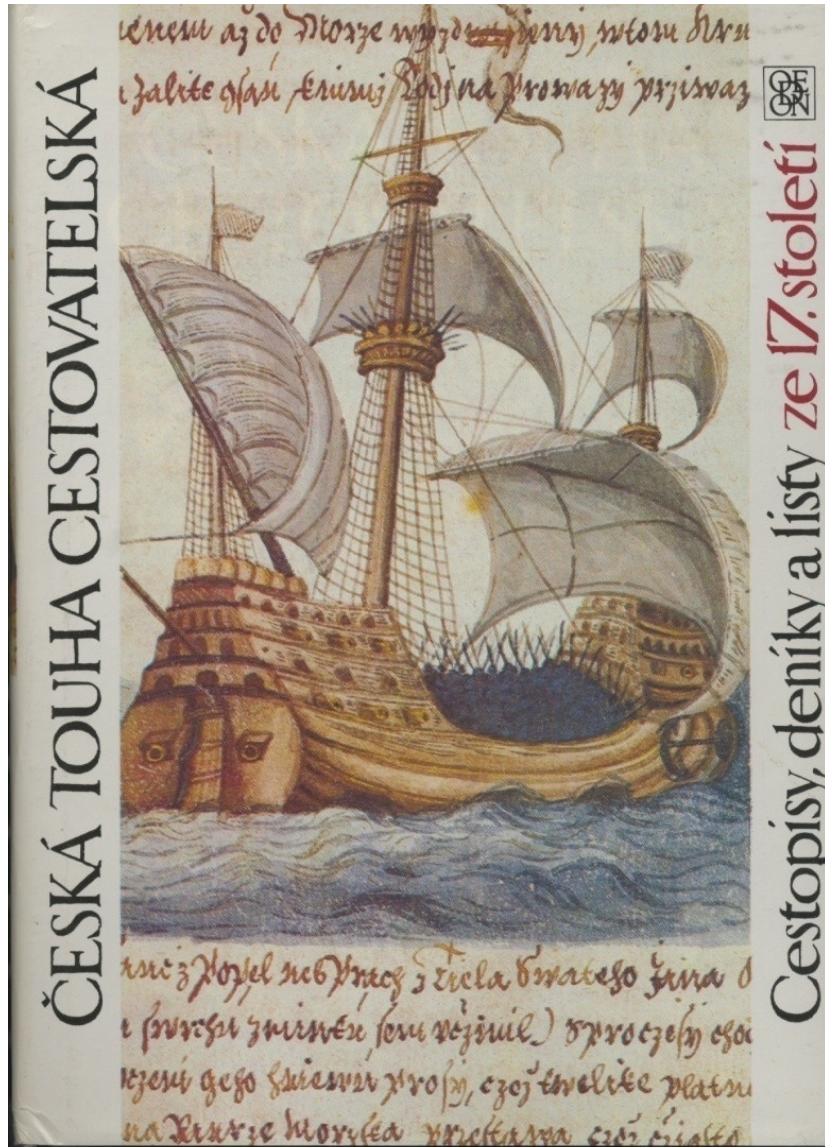

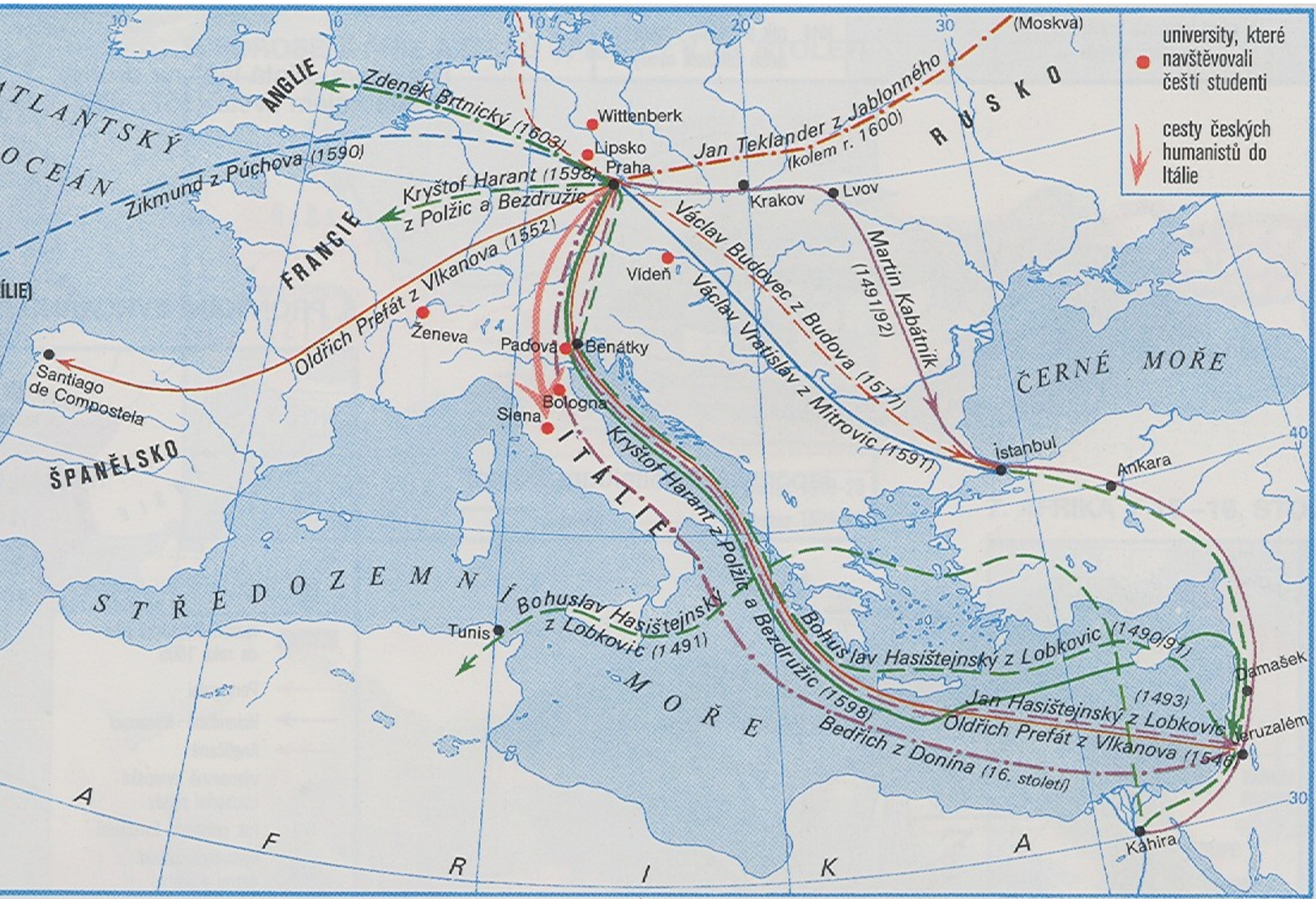
Portrét starší šlechtičny, mylně ztotožňovaný s Kateřinou Rožmberskou z Ludanic, manželkou Petra Voka. Olejomalba Mistra Petra Voka (Roudnická lobkowiczká sbírka - Nelahozeves). V roce 1580, kdy vznikl tento obraz, bylo Kateřině asi třináct let.

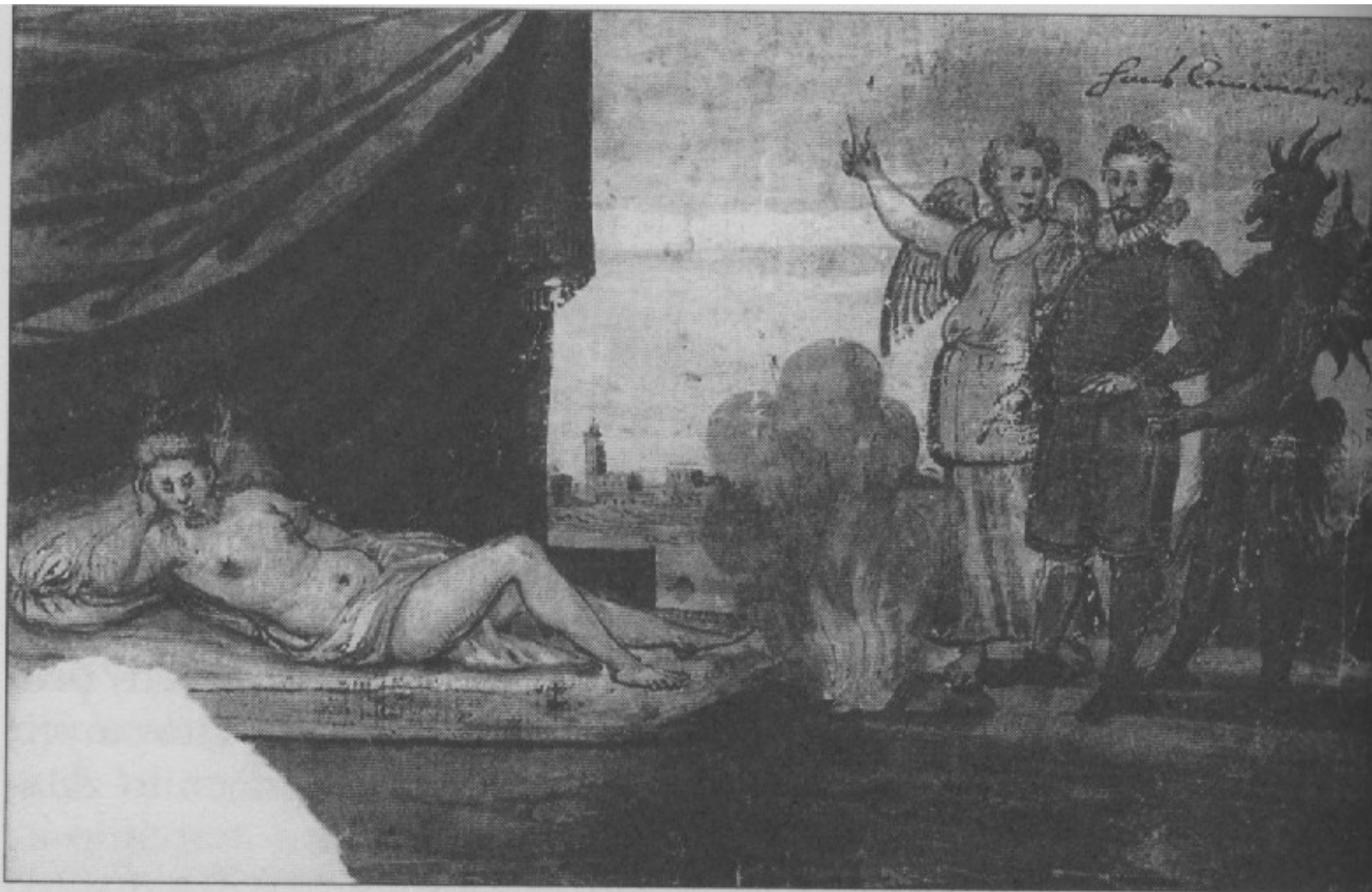

Petr Vok z Rožmberka jako čtyřicátník. Olejomalba Mistra Petra Voka, 1580 (Roudnická lobkowiczká sbírka - Nelahozeves).

CESTOVÁNÍ ŠLECHTY

Mladý šlechtic na kavalírské cestě po Itálii váhá před nabídkou prodejné lásky. Na vyobrazení v památníku Adama z Eggu nechybí anděl strážce a ďábel svůdce, kteří mladíkovi výmluvnými gesty naznačují „správnou“ cestu.

ZÁMEK HRUBÝ ROHOZEC

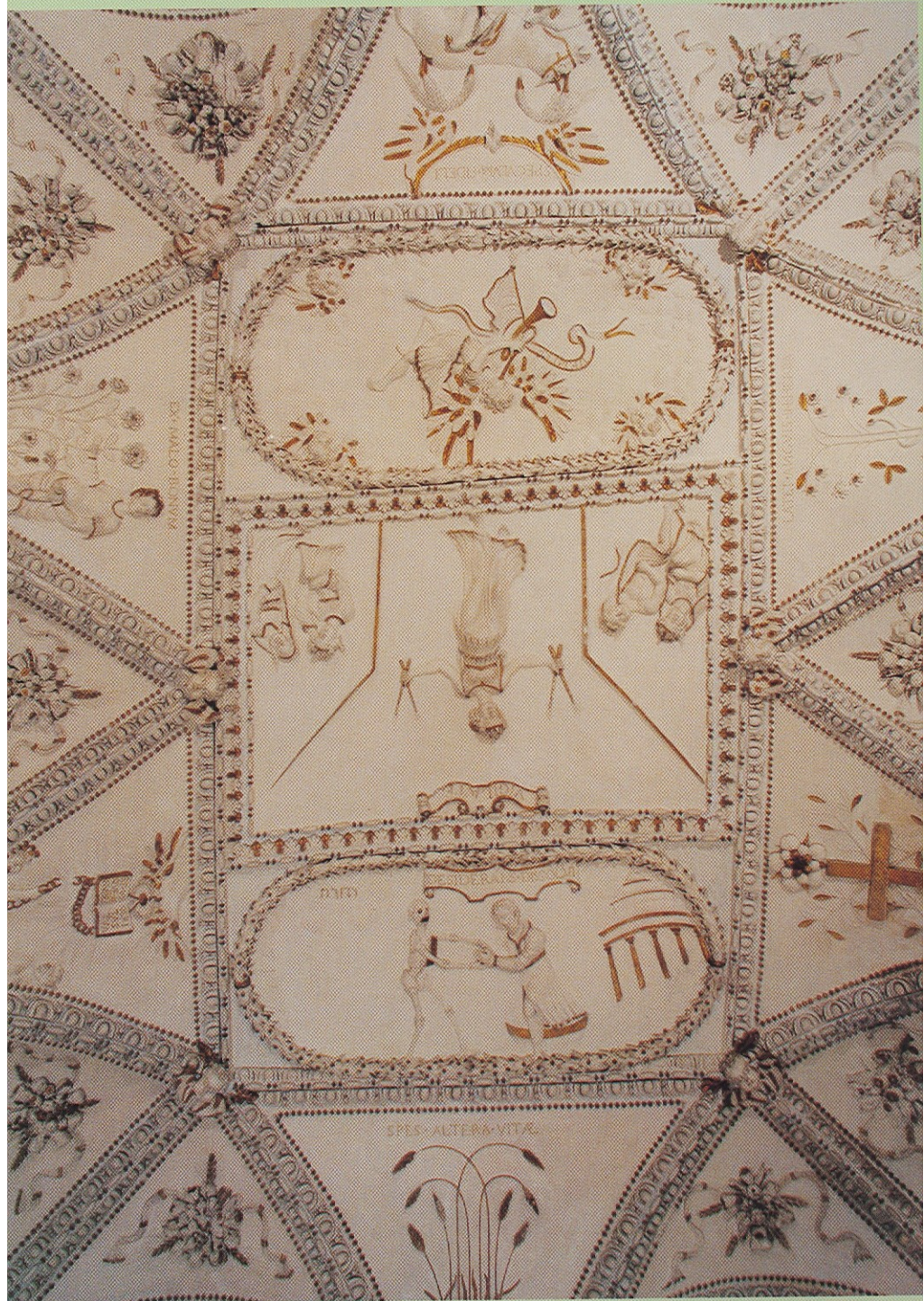
Lucas van Valckenborch (1535 – 1597) a Georg Flegel (1566 – 1638): MALÁ HOSTINA, kol. 1590. Olej na plátně. Slezské muzeum Opava. – Foto archiv redakce

”Hostina byla znamenitá, o šesti různých chodech, z nichž první sestával výhradně z ovoce a sušených zavařenin. K následujícím třem přinesli také množství obrovitých cukrářských výrobků v podobě soch. Před pátým chodem, stejným jako první, vyměnili podle zdejšího zvyku ubrus a ubrousky. Potom odebrali poslední ubrus a přinesli na stolní pokrývku množství stříbrných misek s italskými zavařeninami všeho druhu, jež dal pán domu zvláště dovézt k této příležitosti“.⁽¹²⁾

Smrt velmože

Jaroslav Bořita z Martinic na úmrtním loži obklopen rodinou a kněžími. Působivá ukázka umírání v souladu s rituálem „dobré smrti“.

RUDOLF II.

Vychován v katolickém prostředí, ale v náboženských otázkách spíše vlažný.

Vzdělaný, měl kulturní rozhled a zájem o vědy a umění. Ze španělského prostředí si přinesl představu o absolutní moci panovníka. Nebyl ovšem státník, náladový, samotář, stížený duševními poruchami.

Neoženil se, odolával mj. snahám oženit ho s vlastní sestřenicí Isabelou španělskou, dcerou Filipa II.

Habsburského

Hans von Aachen

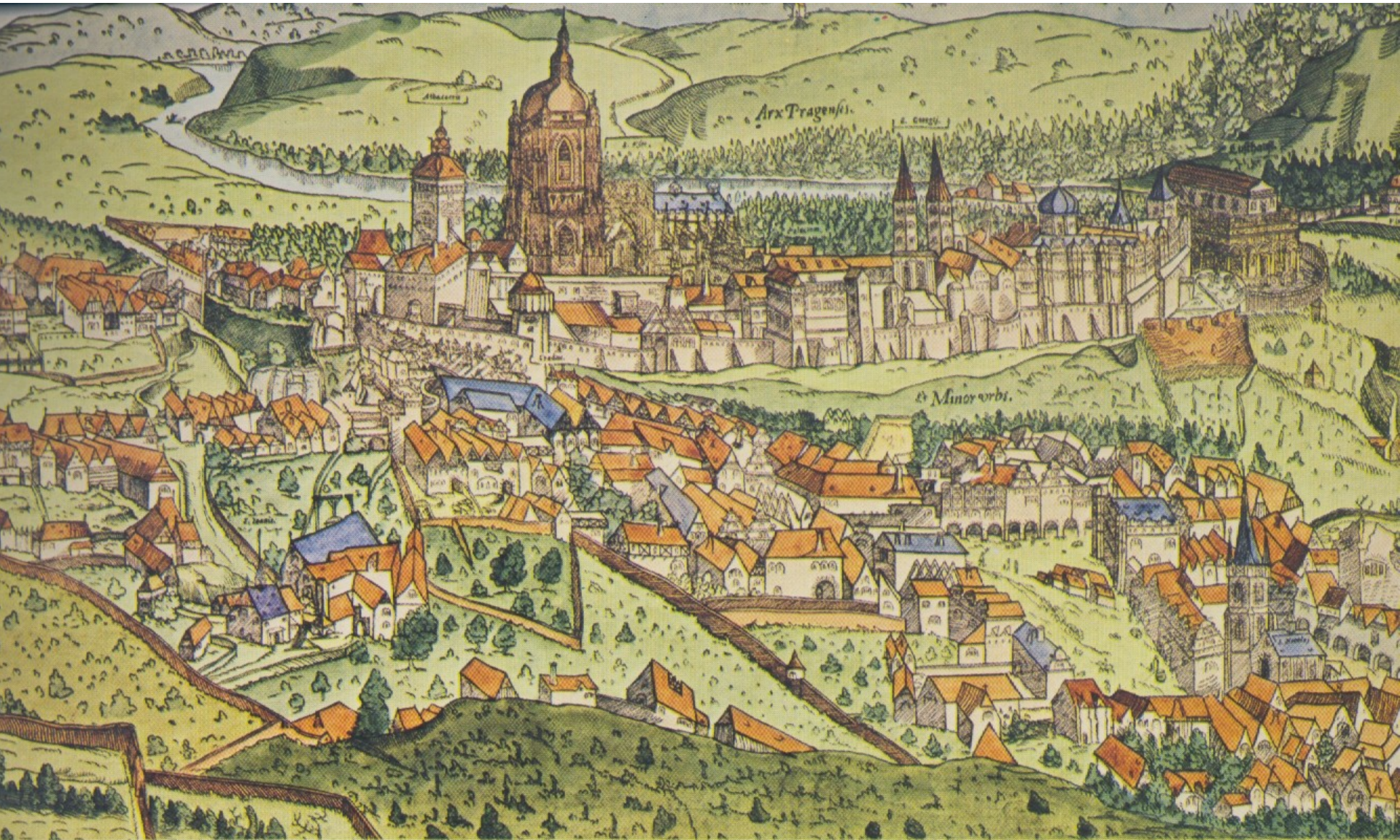
RUDOLF II., zámek BRANDÝS

Cisář a král
Rudolf II. (1552—1612)

1583 – přesídlil do Prahy – vývoj českého království se rázem stal měřítkem úspěšnosti habsburské dynastie a katolicismu ve střední Evropě.

Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic a manželka

- Klíč k rekatolizaci: ovládnutí důležitých zemských úřadů radikálními katolíky nastupující generace, která již byla formována jezuity.
- Takovým zvrát se podařil roku **1599**, kdy v čele nejdůležitějšího úřadu českého státu – české dvorské kanceláře, stanul **Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic**, neobyčejně schopný byrokrat. Měl podporu Slavaty, Martinice, ale také papežského nuncia. Na přelomu 16. a 17. století došlo k převratu také na Moravě. Změny přišly po ose pražský dvůr – olomoucké biskupství.
- Roku **1598** získali katolíci úřad moravského zemského hejtmana osobou **Jáchyma Haugvice z Biskupic**.

jezuité

Věk KONFESÍ A KONVERZÍ

- Konverze – změna vyznání – kolem roku 1600
- **VNITŘNÍ DŮVODY:**
- Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka
- **VNĚJŠÍ DŮVODY:**
- Albrecht z Valdštejna, Karel z Lichtenštejna aj.

Karel z Lichtenštejna, Vilém Slavata

Předvečer TŘICETILETÉ VÁLKY

- **První evropská válka (1618-1648)**
- Žádná z předchozích válek si nevyžádala takové náklady, nepřinesla tak katastrofální zrušení jednotlivých oblastí a nepromluvila tak silně do uspořádání evropských poměrů. Náboženské rozpory jistě sehrály nepřehlédnutelnou úlohu v době jejího vzniku i v jejím průběhu.
- Při podrobnějším pohledu je ovšem zřejmé, že **nejdůležitějším motivem zúčastněných stran byly jejich mocenské zájmy.**
- Společným zájmem mnoha účastníků konfliktu bylo zamezení hegemoniálních snah španělských a rakouských Habsburků.

PROTESTANTSKÁ UNIE VERSUS KATOLICKÁ LIGA

PROTESTANTSKÁ UNIE

Vznikla 14. května **1608** v Auhausenu u Nördlingen jako obranný spolek protestantských stavů v Říši. Sdružovala téměř deset knížat, hrabata z Öttingenu a také 17 říšských měst.

Direktorem unie byl **falcký kurfiřt**

(Fridrich), do čela vojenské rady byl postaven **Kristián z Anhaltu**.

Protestantskou unii posílily **smlouvy s Anglií, Spojenými nizozemskými provinciemi, Švédskem a Savojskem**.

Mimo ní však zůstal např. saský kurfiřt, severoněmecká protestantská knížata a od samého počátku j oslabovaly spory mezi luterány kalvinisty.

- Protějškem unie byla **katolická liga**. Vznikla o rok později v červenci **1609** a měla hájit zájmy katolických stavů v Říši. Její hlavou byl **bavorský vévoda Maxmilián I.** a dalšími členy biskupové z mnoha německých měst, včetně arcibiskupů mohučského, kolínského, trevírského.

Fridrich Falcký versus Maxmilián Bavorský

FRIDERICVS .D. G. BOHEM. REX COM. PAL. RH. SR. I. PRINC.
ELE CT. DV. BAV. MARCH. MOR. D. SIL. ET LIC. MARCH.
V TR. LVSAT.

Jazyková struktura českých zemí v pol. 16. st.

Jazyková struktura zemí Koruny české
v polovině 16. století
*Linguistic structure of the Bohemian lands
in the middle of the 16th century*

ČEŠTINA
CZECH

NĚMČINA A JEJÍ
DIALEKTY
GERMAN AND ITS
DIALECTS

POLŠTINA
POLISH

LUŽICKÁ SRBŠTINA
LUSATIAN SERBIAN

František kardinál z Ditrichštejna a Karel Starší ze Žerotína

Matyáš 1611-1619

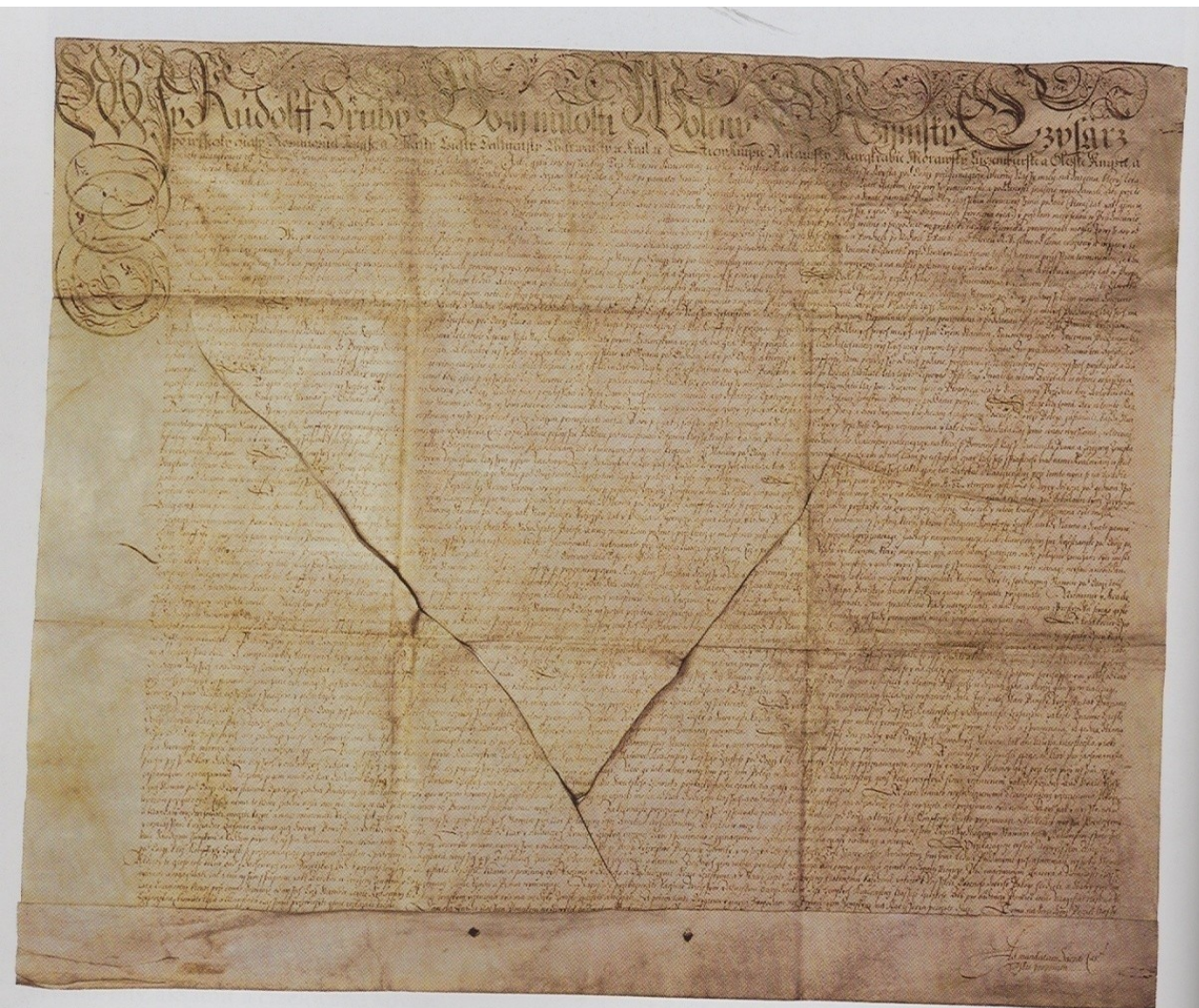
- Od roku **1593-1606** hovoříme o tzv. **dlouhé turecké válce**. Aby ustál atak osmanských útočníků, potřeboval Rudolf peníze – získával je vyššími daněmi a v Uhrách přistoupil také na zabírání pozemků protestantské šlechty. Habsburská politika vedla k nespokojenostem a nakonec i povstání, do jehož čela se v letech **1604-1606** postavil sedmihradský velmož, magnát **Štěpán Bočkaj** (Bocskay).
- **Libeňský mír z června 1608** zachránil císařský diadém na Rudolfově hlavě a také české země, s výjimkou Moravy. Té totiž, stejně jako Uhrám, Dolním a Horním Rakousům vládl nadále Matyáš.

Štěpán Bočkaj

um gwałt Arzyzioma, Leta tofote Tyfycygo Sfesti Nefo Dewatego Mandatu jwynni Aralomstyn
mowowy poloziti, a kterakoy mssyecznyj y geden kazdy obzwojstwie, gwałt Arana po
mati mošli ge wtom nalezitie opatryti stiti kaczynre Jakż tyż Mandatowe Nasyj, g
Janemu Driemu Dyż gsań se mssyecznyj Dyż Starowoc postaj snie a podanie wažite
Starowocjge Inocenyj pod Dsoogj. Wadost jwani przjedj staj w Dpisu Nam od mcy podane
qyftodotoren ań Stranai pod Dsoogj. mssyemi wiewnyrre a micyjni Podarzymi Nasyjmi, nym
wobnie de wtyfbowany a mssyecz przjedaziet ge Dni Drišym, przewozowati mošli. A aby se (wa
y za ty Stranai; gsań w Dugby doli, Toty, za swe wbarne, postaj snie podanie, pod wtyfstawu Dofa
Dugladazere wtyfci Dotzienym znamenitym. Wjym luman, tak y k mncyjny a sraznyjny Pro
of przycim. S Dobrym Rozmyslem, krasym gystym wredemym. Woccy Aralomstyn w Dzeofag s
Aralomstyn ustanowiti, zawrziti a ge Staroy pod Dsoogj tinte Wagestatem Nasyjmi opatryti
łowicka gwałt Dobryj Wjatece, Fez Strana Dtrana aby nezarneca, tego se puztemy Wyzemj se
wtomto Aralomstyn kaborzenstwyj swe wbarne a jwobdne przewozuje. A Strana pod Dsoogj, k
D. Wani wati Nam Wasyj Wtyfziti lat y Dmianc wani

RUDOLFŮV MAJESTÁT NA NÁBOŽENSKOU SVOBODU 1609

Kat. č. 28 Majestát Rudolfa II. na náboženskou svobodu, 1609.

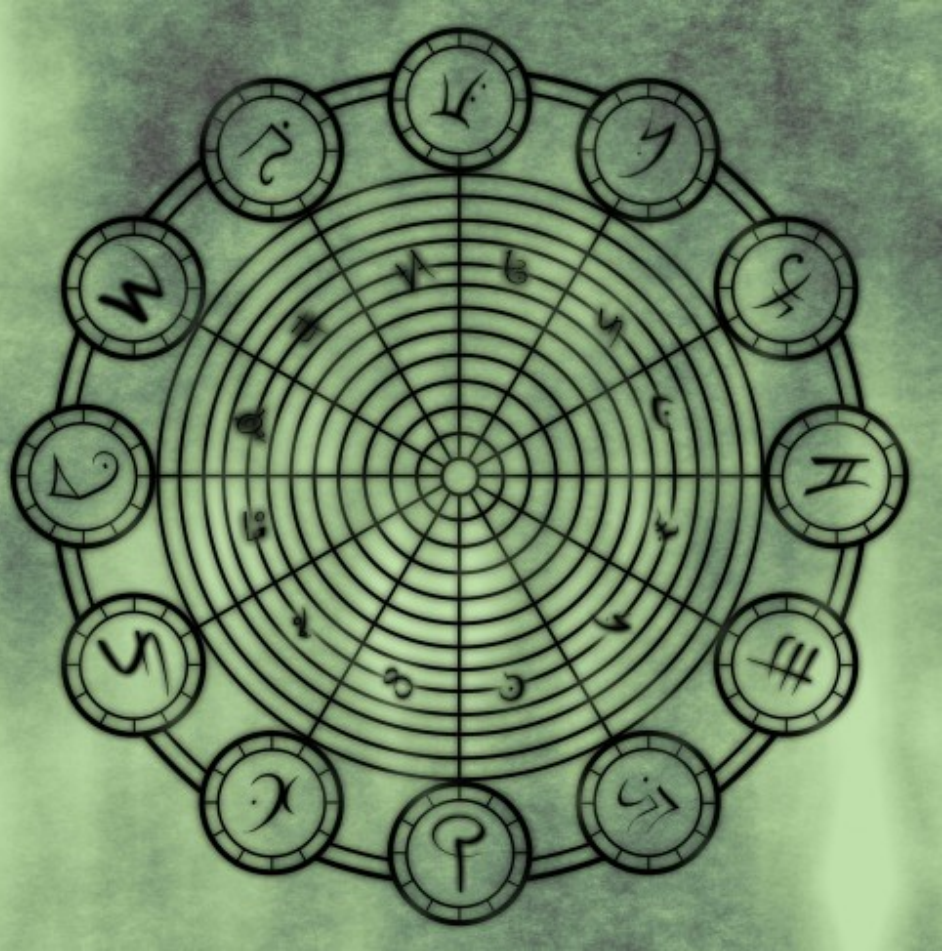
Vpád PASOVSKÝCH

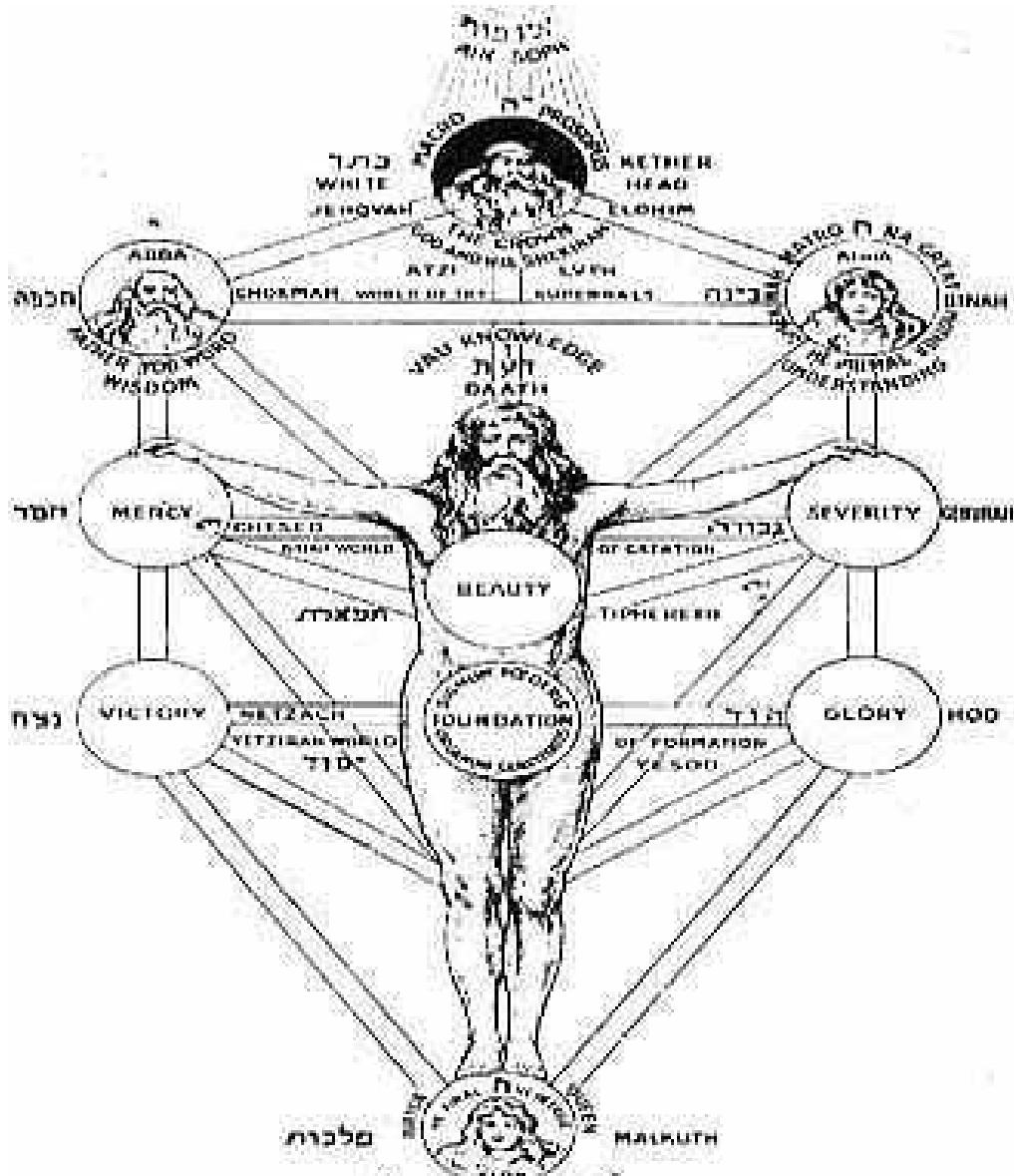
Ad duševní život Rudolfa II.

- Nechut' k ženění, ale nikoli nechut' k ženám. Kdy získal první sexuální zkušenosti, nevíme, ale rozhodně poměrně rychle podnikal přímo milostná dobrodružství, jež vyústily v nákazu tzv. francouzskou nemocí – syfilida – na kostře, lez poznat i po stoletích. To vysvětluje jeho duševní stavy. K ženitbě, v zájmu zachování dynastie ho vyzýval i na českém zemském sněmu Vilém z Rožmberka, nejvyšší purkrabí. Snad duševní choroba bránila uzavření sňatku, jinak se neví, možná také jeho dlouholetá milenka **Kateřina Stradová**.

Kabala

Tycho de Brahe, Johannes Kepler

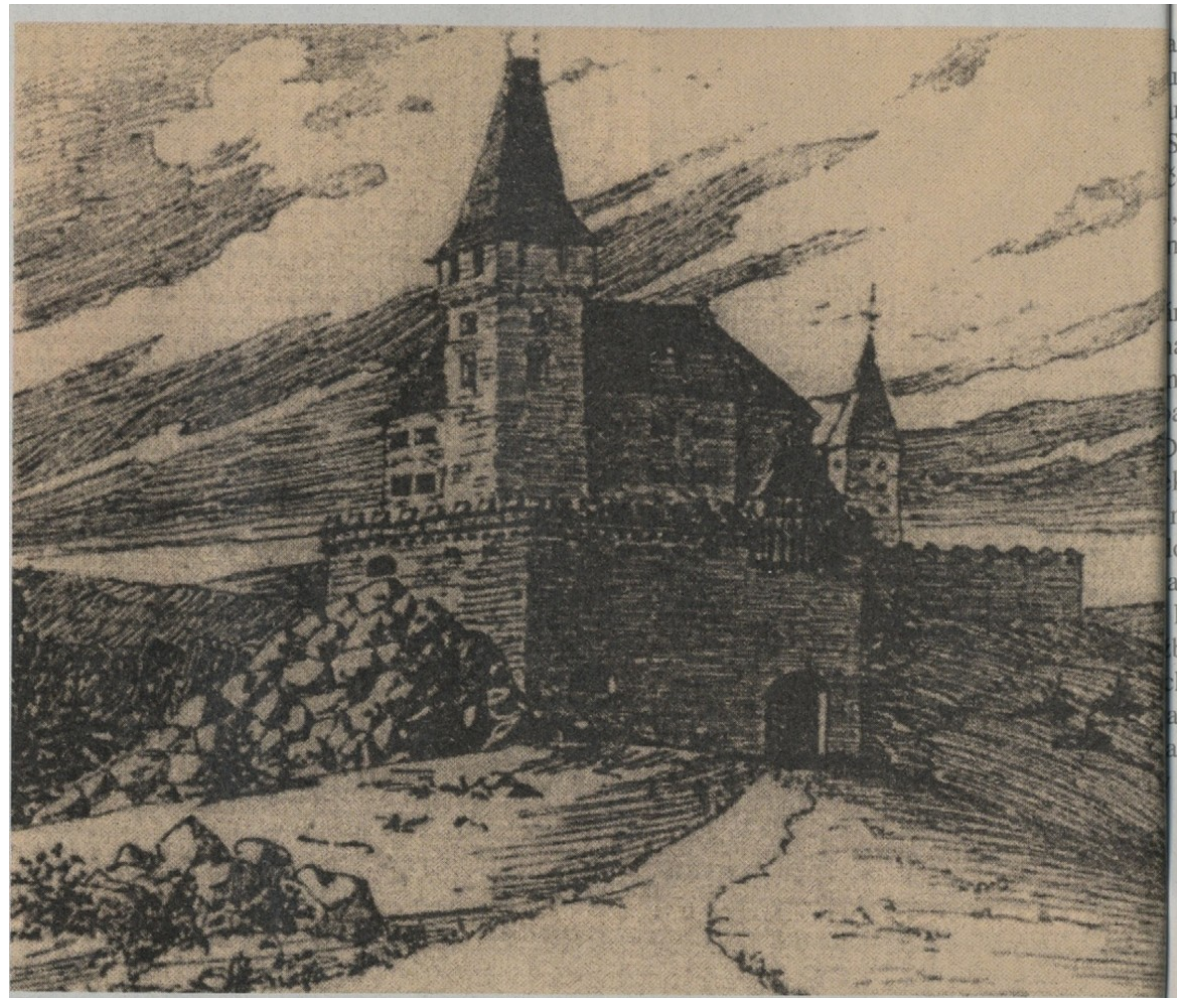
Mag. Edward Kelly

Jehuda Rabi Löw

Alžběta Báthoryová a Čachtice

Vladislavský sál

Zlatá ulička

Nejsvětější Salvator

RUDOLF II. (1576-1611)

*Giuseppe Arcimboldo,
císař Rudolf II. jako bůh Vertumnus*

Giuseppe Arcimboldo

Manýrismus – Alegorie VODY, Pražské Jezulátko, dar Polyxeny z Lobkovic

Hans von Aachen - autoportrait

H.v. Aachen

Adrian de Vries

Tadeáš Hájek

Hrobka českých králů

